

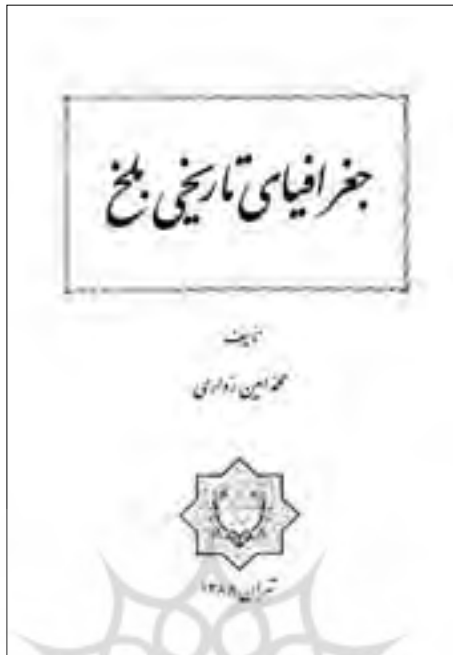
در شناخت بلخ

منوچهر ستوده

تغییر یافته طولانی تر خواهد شد. آقای زواری در بخش دوم اوضاع کلی جغرافیایی و تاریخی بلخ می نویسد: «آخرین باری که بلخ به صورت یک ولایت بزرگ در تاریخ ظاهر شد در دوران پادشاهی محمدنادرخان (۱۳۱۲ - ۱۳۰۸ ش) بود. در تصمیمات کشوری آن زمان، آقچه، بلخ، مزار شریف، خلم و سمنگان، سرپل، جوزجان و فاریاب تقسیم شد.»

سپس در چندین صفحه سرگذشت بلخ را شرح می دهد که شرحی بسیار خواندنی است. پس از آن می رسیم به بخش سوم کتاب، یعنی فرهنگ

جغرافیای تاریخی بلخ و نواحی آن. آقای زواری در این بخش اعلام جغرافیایی حوزه بلخ را به ترتیب الفبا پشت سرهم می آورد و درباره هر یک شرحی مفصل می نگارد و کتاب را به خاتمه می رساند. اللهم کثر امثالهم. خدایا نظیر این افراد را زیاد کن تا بارگران فرهنگ ما را به دوش کشند و آن را به سر منزل مقصود برسانند.

جغرافیای تاریخی بلخ. محمدامین زواری. تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، ۱۳۸۸. ۴۱۸ ص. نقشه، جدول. ۶۵۰۰۰ ریال.

بلخ از شهرهایی است که جزء ایران بزرگ بوده است و در زمان ناصرالدین شاه انگلیسی ها آن را از ایران جدا کردند و کشور افغانستان را ساختند. این کتاب نخستین کار محمدامین زواری است و امیدواریم در این راه که وارد شده توفیق حاصل کند.

کتاب شامل پیش گفتاری در یک

صفحه است و مؤلف بخش اول آن را به «روش شناسی تحقیق» اختصاص داده است و همچون کراچکوفسکی، مستشرق جغرافیادان روسی، به نقد و بررسی متون مورد استفاده خود پرداخته و کتبی را که از آن نقل می کند در ترازو گذاشته و سبک و سنگین می کند. به نظر من هر محقق باید چنین کند. اگر متونی که از آن ها مطلب نقل می کنیم نادرست باشد این نادرست ها نسل به نسل منتقل می شود و حقیقت در پشت پرده می ماند. دنباله این بحث کشیده می شود تا به عنوان «برخی نتایج این پژوهش» می رسیم. در این جا آقای زواری می نویسد: «چین تدوین فرهنگ جغرافیایی تاریخی بلخ نتایجی خواندنی از تحلیل اطلاعات آن به دست آمد که بد نیست به برخی از آن ها اشاره شود. تعداد ۱۲۹ مکان از فهرست نام هایی که در جغرافیای تاریخی منطقه بلخ آمده است تا حدی که ما جست و جو کرده ایم در حال حاضر وجود ندارند و از بین رفته اند. از آن جمله می توان به شهر طالقان، شهر فاریاب، باغ ها و برخی دروازه های شهر بلخ اشاره کرد. در بعضی موارد مانند فاریاب شهر جدیدی جای شهر قبلی را گرفته است و در بعضی از موارد دیگر مانند شهر طالقان هیچ اثری از آن مکان موجود نیست و فقط می توانیم بگوییم کجا بوده و چه ویژگی هایی داشته است. ۲۷ مکان از اماکن جغرافیایی منطقه مورد بررسی حداقل یک بار در طول تاریخ تغییر نام داده اند و بعضی از این اماکن مانند بلخ و اندخود چندین بار تغییر نام داده اند. گفتنی است که در شمارش تعداد اماکن مورد نظر تغییر تلفظ نام ها تغییر نام محسوب نشده است. مانند تغییر تلفظ اشبورقان به شبورقان یا گوزکانان به جوزجان که اگر چنین تغییر تلفظ هایی هم لحاظ شود فهرست اسامی

